

وضعیت بهره‌وری در کشور و جایگاه ایران در بین کشورهای آسیا

معاونت طرح و برنامه

(واحد بهره‌وری و تحول اداری)

تابستان ۱۳۹۱

فهرست مطالب

- ۱- چکیده..... ۳
- ۲- مقدمه ۴
- ۳- بررسی عملکرد متغیرهای بهره‌وری در چهار سال اول برنامه چهارم توسعه..... ۴
- ۱-۳ بهره‌وری نیروی کار..... ۴
- ۲-۳ بهره‌وری سرمایه..... ۴
- ۳-۳ بهره‌وری کل عوامل تولید..... ۵
- ۴- تحلیل روند شاخص‌های بهره‌وری به تفکیک بخش‌های اقتصادی ۵
- ۵- مقایسه میزان پیش‌بینی و تحقق شاخص‌های کلیدی بهره‌وری در چهار سال اول برنامه چهارم توسعه ۷
- ۶- جایگاه ایران در بین کشورهای عضو سازمان بهره‌وری آسیا (APO)..... ۷
- ۷- پیشنهادات جهت بهبود عملکرد بهره‌وری..... ۱۰
- ۸- منابع و مراجع جمع‌آوری داده‌ها..... ۱۰

۱- چکیده

بر اساس نظریه‌های اقتصادی، رشد تولید ناخالص داخلی در سطح کلان و ارزش افزوده در بخش‌های اقتصادی، از طریق دو منبع افزایش نهاده‌ها (تعداد شاغلان و انباشت دارایی‌های ثابت) یا بهبود ساختارها (ارتقای کیفیت نیروی انسانی، بهبود کیفیت ماشین‌آلات تولید، اصلاح ساختار مدیریت و به عبارتی ارتقای بهره‌وری) میسر می‌شود و به دلیل محدود بودن نهاده‌ها راهی جز ارتقای بهره‌وری در دسترس نیست. در این راستا ضرورت اتخاذ برنامه راه‌اندازی چرخه مدیریت بهبود بهره‌وری در تمامی سطوح وجود دارد.

در ماده ۵ قانون برنامه چهارم توسعه کشور مقرر شد ۲.۵ واحد درصد از رشد ۸ درصدی اقتصاد کشور از محل ارتقای بهره‌وری کل عوامل تولید (TFP) تأمین شود. همچنین متوسط رشد شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار و سرمایه طی سنوات برنامه چهارم توسعه به ترتیب ۳.۵ و ۱ درصد پیش‌بینی شده است. حال اینکه در چهار سال اول برنامه چهارم توسعه، بهره‌وری کل عوامل تولید تنها ۰.۶ درصد و بهره‌وری نیروی کار ۲.۵ درصد رشد داشته است. بهره‌وری سرمایه نیز نه تنها رشد نداشته بلکه ۰.۵ درصد نیز افول داشته است. بررسی شاخص‌های بهره‌وری در بخش‌های مختلف اقتصادی نیز نشان‌دهنده این مطلب است که بهره‌وری نیروی کار در بخش ارتباطات با ۱۹ درصد بیشترین رشد و در بخش مستغلات با ۸.۲- درصد کمترین رشد را داشته است. در بهره‌وری سرمایه نیز مجدداً در بخش ارتباطات با ۳۰.۳ درصد بیشترین رشد و در بخش ساختمان با ۱.۵- درصد کمترین رشد را شاهد هستیم. بهره‌وری کل عوامل تولید نیز در بخش ارتباطات با ۲۴.۵ درصد و در بخش نفت و گاز با ۰.۸- درصد بیشترین و کمترین رشد را داشته است.

از مقایسه وضعیت شاخص‌های مورد بررسی ایران با کشورهای عضو APO نیز مشخص می‌شود که ایران در برخی شاخص‌های مرتبط با بهره‌وری نظیر شاخص رشد تولید ناخالص داخلی از جایگاه خوبی برخوردار نمی‌باشد (رتبه ۱۲). در شاخص بهره‌وری نیروی کار نیز ایران در رتبه ششم و طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۰۵ تنها با ۲.۱ درصد رشد در رتبه ۱۸ قرار دارد. در شاخص متوسط نرخ رشد سالانه بهره‌وری نیروی کار در بخش‌های مختلف صنعت نیز گفتنی است که در بخش تولید با ۶.۷ درصد بیشترین و در بخش فعالیت‌های تجاری، مالی و املاک با ۲.۵- درصد کمترین رشد را شاهد هستیم.

بنابراین با توجه به سطح شاخص‌ها و روند گذشته‌ی جایگاه ایران در میان کشورهای عضو سازمان بهره‌وری آسیایی، اهداف آرمانی پیش‌بینی‌شده در سند چشم‌انداز بیست ساله کشور (۱۴۰۴) قابل دسترسی نخواهد بود مگر آنکه برنامه‌ریزی انعطاف‌پذیر ارتقای بهره‌وری در تمام هسته‌های اصلی بخش‌های صنعت، خدمات و کشاورزی انجام شده و اجرایی گردد.

در مبنای اقتصادی رشد، دو رویکرد عمده برای رشد اقتصادی تصور شده است. در رویکرد نخست که با عنوان رویکرد **نهادمحور** نامیده می‌شود، تحقق رشد اقتصادی از محل تأمین منابع نهاده‌های جدید که برای ایجاد ظرفیت‌های نو مورد استفاده قرار می‌گیرد، امکان‌پذیر می‌شود. رویکرد دیگر که به واسطه محدودیت‌های تأمین منابع چه به واسطه کمیت آن و چه به واسطه قیمت نهاده‌های تولید برای تسهیل رشد اقتصادی مطرح شده است، بهره‌گیری مطلوب‌تر از ظرفیت‌های موجود در قالب بهبود کیفیت نهاده‌های تولید و اصلاح ساختارها و نهادهای ذی‌ربط است که از آن با عنوان رویکرد **بهره‌وری محور** نام برده می‌شود. بررسی‌های به‌عمل آمده نشان می‌دهد کشورهایی که عمده رشد اقتصادی آنها از محل ارتقای بهره‌وری حاصل شده است از رشد اقتصادی پایدار برخوردار بوده‌اند.

بر اساس سند چشم‌انداز بیست ساله کشور، جمهوری اسلامی ایران باید در پایان سال ۱۴۰۴ به جایگاه نخست اقتصادی، علمی و فناوری در سطح کشورهای منطقه (پیوست ۱) دست یابد. از طرف دیگر در برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور بر مبنای سند چشم‌انداز، سهم مشخصی برای ارتقای بهره‌وری در رشد اقتصادی کشور در نظر گرفته شده بود. در ماده ۵ قانون برنامه چهارم توسعه کشور مقرر شده ۲.۵ واحد درصد از رشد ۸ درصدی اقتصاد کشور از محل ارتقای بهره‌وری کل عوامل تولید (TFP) تأمین شود. همچنین متوسط رشد شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار و سرمایه طی سنوات برنامه چهارم توسعه به ترتیب ۳.۵ و ۱ درصد پیش‌بینی شده است.

۳- بررسی عملکرد متغیرهای بهره‌وری در چهار سال اول برنامه چهارم توسعه

پیش از آن‌که بخواهیم به بررسی عملکرد متغیرهای بهره‌وری در چهار سال اول برنامه چهارم توسعه پردازیم ابتدا بایستی نسبت به هر یک از این متغیرها شناخت پیدا کرده و نحوه اندازه‌گیری آنان را بدانیم. در همین راستا می‌توان متغیرهای بهره‌وری را به سه دسته تقسیم‌بندی کرد: (۱) بهره‌وری نیروی کار (۲) بهره‌وری سرمایه و (۳) بهره‌وری کل عوامل تولید که در ذیل به‌طور جداگانه به توضیح و سپس اندازه‌گیری هر یک خواهیم پرداخت. لازم به توضیح است که تمامی آمارها حاصل محاسبات دفتر نظارت برنامه معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس‌جمهوری می‌باشد.

۳-۱ بهره‌وری نیروی کار

بهره‌وری نیروی کار حاصل تقسیم تولید ناخالص داخلی بر تعداد شاغلان در سطح کل اقتصاد است. بهره‌وری نیروی کار بیان‌کننده متوسط تولید به ازای هر واحد نیروی کار است. بر اساس نظریه‌های اقتصادی عوامل درونی مانند سرمایه سرانه، کیفیت شاغلان از نظر تحصیلات و مهارت، دستمزدهای واقعی و عوامل بیرونی نظیر سیاست‌های دولت، ساختارها، قوانین و مقررات و به‌طور کلی فضای کسب و کار بر بهره‌وری نیروی کار مؤثر هستند. سطح بهره‌وری نیروی کار در سال ۱۳۸۷ به قیمت‌های ثابت سال پایه ۱۳۷۶ برابر ۲۳۸ میلیون ریال بر نفر است که نسبت به سال ۱۳۸۳ متوسط رشدی معادل ۲.۵ درصد را نشان می‌دهد. (جدول شماره ۱)

۳-۲ بهره‌وری سرمایه

بهره‌وری سرمایه در سطح کل اقتصاد از حاصل تقسیم تولید ناخالص داخلی بر ارزش موجودی سرمایه به دست می‌آید. سطح این شاخص در سال ۱۳۸۷ برابر ۰.۲۵۸ است که نسبت به سال ۱۳۸۳ کاهش معادل ۰.۵ درصد در سال را نشان می‌دهد. کاهش بهره‌وری سرمایه ناشی از رکود اقتصادی در سال ۱۳۸۷ در اثر بحران اقتصاد جهانی است که در نتیجه آن بخشی از ظرفیت بنگاه‌ها بدون استفاده مانده است. (جدول شماره ۱)

۳-۳ بهره‌وری کل عوامل تولید

بهره‌وری کل عوامل تولید (TFP) که بیانگر برآیند بهره‌وری کار و سرمایه در اقتصاد است، عملکرد اقتصاد را در زمینه استفاده کارآمد از منابع نشان می‌دهد. این شاخص با استفاده از تقریب ترنکوئیست^۱ شاخص دیویژیا^۲ (پیوست ۲) و بر مبنای تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶، تعداد جمعیت شاغل و ارزش موجودی سرمایه ثابت فیزیکی به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ به دست می‌آید. آمارهای سهم نیروی کار و سرمایه از تولید نیز بر اساس آمارهای حساب‌های ملی SNA93 بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران محاسبه شده است. خروجی شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید بیانگر میزان تولید ناخالص داخلی به ازای هر واحد نهاده ترکیبی نیروی کار و سرمایه است که نهاده ترکیبی یادشده با استفاده از شاخص دیویژیا محاسبه می‌شود. از منظر دیگر، رشد بهره‌وری کل عوامل تولید بیانگر بخشی از رشد تولید است که به رشد نیروی کار و سرمایه مربوط نمی‌شود. به عبارت دیگر، بخشی از رشد تولید مربوط به عواملی مانند ارتقای سرمایه انسانی، دانش و فناوری و سرمایه اجتماعی (زیرساخت‌های اجتماعی) است که متناسب به رشد بهره‌وری کل عوامل تولید است. گفتنی است، افزایش سهم رشد بهره‌وری در تأمین رشد اقتصادی باعث افزایش قابلیت بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود اقتصاد می‌شود و به معنای ارتقای کارایی استفاده از منابع است.

شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید از عدد ۱۰۰ در سال ۱۳۸۳ به عدد ۱۰۲.۴ در سال ۱۳۸۷ افزایش یافته است. در چهار سال اول برنامه چهارم توسعه، شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید به طور متوسط سالانه ۰.۶ درصد افزایش یافته است و حدود ۱۰.۹ درصد رشد اقتصادی از محل ارتقای بهره‌وری کل عوامل تولید تأمین شده است. (جدول شماره ۱)

جدول ۱: شاخص‌های بهره‌وری در چهار سال اول برنامه چهارم توسعه

سال	بهره‌وری نیروی کار (میلیون ریال به نفر)	بهره‌وری سرمایه	بهره‌وری کل عوامل تولید
۱۳۸۳	۲۱.۶	۰.۲۶۳	۱۰۰
۱۳۸۴	۲۲.۳	۰.۲۶۵	۱۰۱.۶
۱۳۸۵	۲۲.۹	۰.۲۶۶	۱۰۲.۹
۱۳۸۶	۲۳.۷	۰.۲۶۷	۱۰۴.۶
۱۳۸۷	۲۳.۸	۰.۲۵۸	۱۰۲.۴
متوسط رشد سالانه (درصد)	۲.۵	-۰.۵	۰.۶

۴- تحلیل روند شاخص‌های بهره‌وری به تفکیک بخش‌های اقتصادی

در این قسمت به بررسی روند تغییرهای شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، سرمایه و کل عوامل در سه سال اول برنامه چهارم توسعه می‌پردازیم تا مشخص شود کدامیک از بخش‌ها در استفاده بهینه از منابع موفق بوده‌اند و به رشد بهره‌وری در کل اقتصاد کمک کرده‌اند و کدامیک از بخش‌ها مانع از رشد بیشتر بهره‌وری در اقتصاد ایران شده‌اند. (جدول شماره ۲، ۳ و ۴)

1. Tornqvist
2. Divisia

جدول ۲: بهره‌وری نیروی کار در سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۳ به تفکیک بخش‌های اقتصادی

سال	کل اقتصاد	کشاورزی	نفت و گاز	صنعت و معدن	برق، آب و گاز	ساختمان	حمل و نقل و انبارداری	ارتباطات	مستغلات	سایر خدمات
۱۳۸۳	۲۱.۶	۱۵	۳۹۶.۶	۲۳	۲۱.۸	۸.۱	۲۳.۸	۴۲.۸	۵۶۱.۳	۱۶.۱
۱۳۸۴	۲۲.۳	۱۶.۱	۳۹۰.۹	۲۵.۵	۲۲.۵	۸.۱	۲۳.۹	۴۸.۵	۵۲۸.۵	۱۶.۴
۱۳۸۵	۲۲.۹	۱۶.۶	۳۹۵.۴	۲۷.۳	۲۳.۷	۷.۹	۲۴.۷	۵۸	۵۳۰.۵	۱۶.۶
۱۳۸۶	۲۳.۷	۱۷.۵	۴۵۰.۵	۲۹.۷	۲۴.۴	۸	۲۵.۷	۷۲.۲	۴۳۳.۶	۱۷
متوسط رشد در سه سال اول برنامه چهارم	۳.۱	۵.۳	۴.۳	۸.۹	۳.۹	-۰.۵	۲.۵	۱۹	-۸.۲	۱.۹

جدول ۳: بهره‌وری سرمایه در سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۳ به تفکیک بخش‌های اقتصادی

سال	کل اقتصاد	کشاورزی	نفت و گاز	صنعت و معدن	برق، آب و گاز	ساختمان	حمل و نقل و انبارداری	ارتباطات	مستغلات	سایر خدمات
۱۳۸۳	۰.۲۸۲	۰.۷۷۴	۰.۶۷۲	۰.۴۱۶	۰.۰۳۵	۲.۱۴۵	۰.۱۶۳	۰.۱۶۸	۰.۱۳۴	۰.۲۸۲
۱۳۸۴	۰.۲۸۳	۰.۷۶۹	۰.۶۵۵	۰.۴۲۲	۰.۰۳۶	۲.۰۳۶	۰.۱۵۷	۰.۲۱۰	۰.۱۳۷	۰.۲۸۳
۱۳۸۵	۰.۲۸۴	۰.۷۴۸	۰.۶۶۷	۰.۴۲۶	۰.۰۳۸	۱.۹۳۳	۰.۱۵۸	۰.۲۸۰	۰.۱۳۷	۰.۲۸۴
۱۳۸۶	۰.۲۸۶	۰.۷۴۴	۰.۶۵۶	۰.۴۲۶	۰.۰۳۹	۲.۰۵۰	۰.۱۵۸	۰.۳۷۱	۰.۱۳۵	۰.۲۸۶
متوسط رشد در سه سال اول برنامه چهارم	۰.۵	-۱.۳	-۰.۸	۰.۸	۳.۵	-۱.۵	-۱.۱	۳۰.۳	۰.۴	۰.۵

جدول ۴: بهره‌وری کل عوامل تولید در سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۳ به تفکیک بخش‌های اقتصادی

سال	کل اقتصاد	کشاورزی	نفت و گاز	صنعت و معدن	برق، آب و گاز	ساختمان	حمل و نقل و انبارداری	ارتباطات	مستغلات	سایر خدمات
۱۳۸۳	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۴	۱۰۱.۵	۱۰۵.۱	۹۷.۴	۱۰۵.۳	۱۰۲.۴	۹۸.۶	۹۸.۶	۱۲۰.۲	۱۰۲.۲	۱۰۱.۶
۱۳۸۵	۱۰۲.۹	۱۰۶.۷	۹۹.۱	۱۰۸.۸	۱۰۷.۷	۹۶.۲	۱۰۰.۷	۱۵۲.۱	۱۰۲.۵	۱۰۲
۱۳۸۶	۱۰۴.۶	۱۱۱	۹۷.۷	۱۱۲.۳	۱۱۱.۱	۹۸.۳	۱۰۳.۲	۱۹۲.۹	۱۰۰.۹	۱۰۳.۴
متوسط رشد TFP در سه سال اول برنامه چهارم	۱.۵	۳.۵	-۰.۸	۳.۹	۳.۶	-۰.۶	۱.۱	۲۴.۵	۰.۳	۱.۱
متوسط سهم رشد TFP در تأمین رشد تولید در سه سال اول برنامه	۲۲.۴	۵۲.۴	—	۳۶.۴	۴۷.۵	—	۱۱.۳	۶۱.۹	۹.۲	۲۲.۸

۵- مقایسه میزان پیش‌بینی و تحقق شاخص‌های کلیدی بهره‌وری در چهار سال اول برنامه چهارم توسعه

در جدول ۵ می‌توان هدف، عملکرد و در نهایت درصد تحقق در پایان چهار سال اول برنامه چهارم توسعه در مقوله بهره‌وری را به تفکیک شاخص بهره‌وری نیروی کار، سرمایه و کل عوامل تولید مشاهده کرد. هم‌چنین متوسط سهم رشد بهره‌وری کل عوامل، در تأمین رشد تولید نیز جهت بهره‌برداری درج گردیده است.

جدول ۵: عملکرد شاخص‌های کلیدی بهره‌وری در چهار سال اول برنامه چهارم توسعه

عناوین هدف‌های کمی	واحد متعارف	هدف برنامه چهارم توسعه در چهار سال اول	عملکرد برنامه چهارم توسعه در چهار سال اول	درصد تحقق برنامه چهارم توسعه در چهار سال اول
متوسط رشد بهره‌وری نیروی کار	درصد	۳.۵	۲.۵	۷۱.۴۲
متوسط رشد بهره‌وری سرمایه	درصد	۱	-۰.۵	-
متوسط رشد بهره‌وری کل عوامل تولید	درصد	۲.۵	۰.۶	۲۴
متوسط سهم رشد بهره‌وری کل عوامل در تأمین رشد تولید	درصد	۳۰.۶	۱۰.۹	۳۵.۶

۶- جایگاه ایران در بین کشورهای عضو سازمان بهره‌وری آسیا (APO)^۱

سازمان بهره‌وری آسیا (APO) در ماه می سال ۱۹۶۱ با اهداف ارتقای سطح بهره‌وری، تسریع در روند توسعه اقتصادی و بالا بردن سطح زندگی مردم با همکاری کشورهای منطقه تشکیل شده است. سازمان بهره‌وری آسیا بر طبق اساسنامه آن یک سازمان منطقه‌ای بین دولتی، غیرسیاسی و غیرانتفاعی و غیرتبعیضی است. کشورهای عضو کمیسیون اقتصادی - اجتماعی آسیا و اقیانوسیه (اسکاپ) می‌توانند در APO نیز عضو شوند. تعداد اعضای دائم این سازمان در حال حاضر ۲۰ کشور می‌باشد و تعداد اعضای غیر دائم ۹ کشور (پیوست ۱) ولی در سال ۱۹۶۱ کشورهای مؤسس آن ۸ کشور بودند. جمهوری اسلامی ایران از اعضای با سابقه APO (از سال ۱۹۶۵ میلادی) می‌باشد.

از جمله مأموریت‌های سازمان بهره‌وری آسیا، انجام تحقیقات از کشورهای عضو برای هدایت و مشخص نمودن جایگاه نسبی آنهاست. یکی از گزارش‌های مهم این سازمان تحت عنوان "گزارش سالانه اطلاعات بهره‌وری کشورهای عضو APO" می‌باشد که وضعیت بهره‌وری کشورهای عضو را با شاخص‌های متفاوت در دوره‌های مختلف زمانی مورد ارزیابی قرار می‌دهد. در این بخش از گزارش می‌خواهیم به بررسی جایگاه و وضعیت ایران در مقایسه با سایر کشورهای عضو APO در ۸ شاخص کلیدی مرتبط با بهره‌وری طی دوره‌های زمانی مشخص بپردازیم. لازم به یادآوری است که در گزارش سال ۲۰۱۱ APO، به علت عدم دسترسی به اطلاعات موردنیاز، مقادیر بهره‌وری سرمایه و کل عوامل تولید برای ایران درج نگردیده است بنابراین در این گزارش تنها مقادیر و امتیازهای شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار (جدول شماره ۶ تا ۸) و سپس چهار شاخص که به صورت غیرمستقیم با بهره‌وری ارتباط دارند ارائه می‌گردد. (جدول شماره ۹ تا ۱۲)

1. Asian productivity organization
2. APO productivity data book

جدول ۶: شاخص بهره‌وری نیروی کار

۲۰۰۸		۲۰۰۷		۲۰۰۰		سال
مقدار	امتیاز	مقدار	امتیاز	مقدار	امتیاز	توضیح
۷۴.۷	۱۰۰	۷۶	۱۰۰	۶۵	۱۰۰	بالاترین رتبه
۲.۵	۳.۴	۲.۵	۳.۳	۱.۳	۲	پایین‌ترین رتبه
۲۱.۸	۲۹.۱	۲۱.۷	۲۸.۶	۱۷.۸	۲۷.۴	میانگین
رتبه ۶		رتبه ۶		رتبه ۶		ایران
۳۵	۴۶.۸	۳۵	۴۶.۱	۲۹.۶	۴۵.۶	

جدول ۷: شاخص نرخ رشد بهره‌وری نیروی کار

دوره	۲۰۰۵-۲۰۰۸	۲۰۰۰-۲۰۰۵
بالاترین رتبه	۱۰.۷	۱۰.۸
پایین‌ترین رتبه	-۸.۹	-۲.۶
میانگین	۲.۲	۲.۳
ایران	رتبه ۱۸	رتبه ۱۷
	۲.۱	۲.۱

جدول ۸: شاخص متوسط نرخ رشد سالانه بهره‌وری نیروی کار در بخش‌های مختلف صنعت

توضیح	کشاورزی	معادن	تولید	تأمین آب، برق و گاز	ساختمان	تجارت عمده و جزئی، هتل و رستوران	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	فعالیت‌های مالی و املاک	ارتباطات اجتماعی و خدمات خصوصی
بالاترین رتبه	۶.۶	۲۰.۸	۱۲.۵	۱۶.۶	۱۳.۹	۸.۲	۱۲.۶	۸.۵	۱۰.۳
پایین‌ترین رتبه	-۸.۴	-۱۱.۵	-۳.۲	-۹.۷	-۱۰.۹	-۳	-۱.۱	-۱۰.۲	-۲.۵
میانگین	۰.۹	۰.۱	۳.۱	۲.۳	۰.۳	۱.۶	۳.۵	-۰.۶	۱.۷
ایران	رتبه ۵	رتبه ۱۳	رتبه ۴	رتبه ۱۱	رتبه ۱۸	رتبه ۹	رتبه ۲۲	رتبه ۲۳	رتبه ۲۰
	۳.۹	۰	۶.۷	۳.۱	-۱.۲	۲.۷	۱.۳	-۲.۵	-۰.۲

جدول ۹: شاخص تولید ناخالص داخلی برحسب برابری قدرت خرید (ppp)

۲۰۰۸		۲۰۰۷		۲۰۰۰		سال
مقدار	امتیاز	مقدار	امتیاز	مقدار	امتیاز	توضیح
۷۶۵۶	۱۰۰	۶۹۸۶	۱۰۰	۳۶۴۷	۱۰۰	بالاترین رتبه
۳.۶	۰	۳.۶	۰.۱	۳.۲	۰.۱	پایین ترین رتبه
۷۶۶.۴	۱۰	۷۳۰.۲	۱۰.۴	۴۷۶.۸	۱۳	میانگین
رتبه ۶		رتبه ۵		رتبه ۶		ایران
۸۳۰	۱۰.۸	۱۱.۵	۸۰۰	۱۴.۳	۵۲۳	

جدول ۱۰: شاخص سرانه تولید ناخالص داخلی

۲۰۰۸		۲۰۰۷		۲۰۰۰		سال
مقدار	امتیاز	مقدار	امتیاز	مقدار	امتیاز	توضیح
۴۷.۱	۱۰۰	۴۸.۶	۱۰۰	۳۷.۷	۱۰۰	بالاترین رتبه
۱.۲	۲.۶	۱.۲	۲.۵	۰.۶	۱.۵	پایین ترین رتبه
۱۱.۱	۲۶.۵	۱۱	۲۲.۸	۸.۴	۲۲.۷	میانگین
رتبه ۷		رتبه ۷		رتبه ۷		ایران
۱۱.۵	۲۴.۵	۱۱.۳	۲۳.۲	۸.۲	۲۱.۷	

جدول ۱۱: شاخص رشد تولید ناخالص داخلی

دوره	۲۰۰۰-۲۰۰۵	۲۰۰۵-۲۰۰۸	۲۰۰۰-۲۰۰۸
بالاترین رتبه	۱۲.۱	۱۳.۷	۱۰.۱
پایین ترین رتبه	۱.۳	۰.۴	۱.۲
میانگین	۵.۳	۵.۹	۵.۵
ایران	رتبه ۱۲	رتبه ۱۵	رتبه ۱۲
	۵.۷	۵.۹	۵.۸

جدول ۱۲: شاخص متوسط نرخ رشد سالانه تولید ناخالص داخلی در بخش های مختلف صنعت

توضیح	کشاورزی	معدن	تولید	تأمین آب، برق و گاز	ساختمان	تجارت عمده و جزئی، هتل و رستوران	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	فعالیت های تجاری، مالی و املاک	ارتباطات اجتماعی و خدمات خصوصی
بالاترین رتبه	۸.۶	۳۲.۱	۱۱.۸	۱۶.۱	۲۷.۴	۱۴	۲۹.۵	۲۳.۱	۱۲.۴
پایین ترین رتبه	-۴.۳	-۱۳.۱	-۴.۲	-۶.۱	-۳.۷	-۰.۵	۱.۳	-۱.۳	۱.۴
میانگین	۲.۴	۴.۴	۶.۶	۵.۹	۷.۲	۶.۳	۸.۵	۶.۹	۵.۳
ایران	رتبه ۳	رتبه ۱۶	رتبه ۸	رتبه ۷	رتبه ۱۶	رتبه ۱۱	رتبه ۹	رتبه ۲۲	رتبه ۲۶
	۵.۱	۲.۸	۹.۷	۷.۷	۵.۳	۶.۹	۸.۸	۴.۹	۲.۱

۷- پیشنهادات جهت بهبود عملکرد بهره‌وری

۱. افزایش سرمایه اجتماعی از راه‌هایی مانند:

- ایجاد اعتماد لازم بین عاملان اقتصادی

- بهبود فضای کسب و کار از طریق اصلاح فرآیندها

- افزایش درجه رقابت‌پذیری اقتصاد کشور در سطح بازارهای داخلی و خارجی از راه‌هایی مانند کاهش موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای و کاهش انحصارهای دولت و تبدیل آن به دولت سیاستگذار در راستای اصل ۴۴

- ایجاد نظام مناسب برای تخصیص بهینه منابع و حذف رانت‌های موجود در اقتصاد از راه‌هایی مانند بودجه‌ریزی عملیاتی، حذف

- اختلال‌های قیمت‌های عوامل تولید و اصلاح نظام ارزیابی از «بر مبنای اقدام» به «بر مبنای نتایج»

- افزایش کارایی سرمایه‌گذاری از راه‌هایی مانند کاهش زمان اجرای طرح‌های عمرانی

- برقراری ارتباط بین جبران خدمات کارکنان و بهره‌وری و تسهیم منافع مبتنی بر بهره‌وری

- استفاده کارآمد از سرمایه انسانی از طریق ایجاد تناسب لازم بین تخصص افراد و مهارت موردنیاز مشاغل، به روزرسانی

- آموزش‌های نیروی کار و افزایش سطح کیفی آنها و ارائه روش‌های اثربخش برای آموزش‌های ضمن کار در بخش دولتی

- استفاده کارآمد از دانش فنی در فرآیند تولید از طریق توزیع مناسب اعتبارات پژوهشی در بخش دولتی و افزایش کارایی آن و

- تلاش برای بومی کردن دانش فنی جذب شده از خارج

۲. اتکا به مزیت‌های نسبی و رقابتی و خلق مزیت‌های جدید

۳. توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی به عنوان محرک اصلی رشد اقتصاد

۸- منابع و مراجع جمع‌آوری داده‌ها

۱. هفته‌نامه خبری تحلیلی برنامه - معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس‌جمهوری - شماره ۳۹۹

۲. APO Productivity Data Book 2011

کشورهای منطقه چشم‌انداز ۱۴۰۴

آذربایجان، ارمنستان، ازبکستان، افغانستان، امارات، ایران، بحرین، پاکستان، تاجیکستان، ترکمنستان، ترکیه، رژیم اشغالگر قدس، سوریه، عراق، عربستان، عمان، فلسطین، قبرس، قرقیزستان، قزاقستان، قطر، کویت، گرجستان، مصر و یمن (در برخی گزارشات لبنان و اردن نیز آورده شده است)

اعضای دائم APO

ژاپن، فیجی، کره، چین، فیلیپین، اندونزی، مغولستان، هنگ‌کنگ، ویتنام، کمبوجیا، مالزی، لائوس، تایلند، سنگاپور، نپال، بنگلادش، سریلانکا، هند، پاکستان و ایران

اعضای غیردائم APO

بحرین، بروئی، جمهوری خلق چین، کویت، میانمار، عمان، قطر، عربستان، امارات

شاخص دیویژیا

شاخص دیویژیا یکی از معروفترین و کاراترین شاخص‌های عددی است که از دیرباز در زمینه‌های مختلف علم اقتصاد کاربرد گسترده‌ای داشته است. از این شاخص در محاسبه‌ی بهره‌وری کل عوامل تولید نیز استفاده می‌شود. در این روش شاخص بهره‌وری کل عوامل به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$TFP = \frac{VA}{L^{\alpha} \cdot K}$$

$TFP =$ بهره‌وری کل عوامل

$VA =$ میلیون ریال ارزش افزوده به قیمت ثابت

$L =$ نفر ساعت نیروی کار

$K =$ میلیون ریال ارزش موجودی سرمایه به قیمت ثابت

$$\alpha = \frac{\text{میلیون ریال هزینه جبران خدمات شاغلین به قیمت ثابت}}{\text{ارزش افزوده به قیمت ثابت (VA)}}$$

$\alpha =$ سهم عامل کار در ارزش افزوده

$$\beta = 1 - \alpha$$

$\beta =$ سهم عامل سرمایه در ارزش افزوده